

mine, budou-li státovky, jak se zamýšlí po příkladě německých a italských, za kov směnitelný a nad to ještě povahy své jako zákonné platidlo zba-
veny.³¹⁾

III. Osnovy zákonů.

Dne 14. měsíce května předložili finanční ministři poslaneckým sněmov-
nám rakouské a uherské první osnovy zákonů, jež se týkají nápravy měny.
V nejednom směru potvrdily tyto předlohy, co dříve již bylo o smluveném
jich obsahu vniklo do veřejnosti, ve mnohém jiném odhalily teprve záměry
mezi oběma vládami ujednané.

Nejvýznamnější a nejdůležitější jest první předloha, totiž osnova zá-
kona, jímž stanoví se měna korunová; s ní souvisí co nejúže druhá,
obsahující návrh rakousko-uherské smlouvy mincovní a měnové, k témuž
předmětu se vztahující. Článek I. předlohy prve řečené praví, že na místo
dosavadní měny rakouské nastoupí měna zlatá, jejíž početní jednotkou jest
koruna rozdělená na 100 haléřů. Kurantní mince této měny budou zlaté
mince o 20 a 10 korunách. Z kilogramu zlata mincovního, legovaného mědí
poměrem 900 : 100, raziti se bude 147·6 dvacetikorun nebo 295·2 desítikorun,
tak že z 1 kg ryzího zlata vyrazí se zrovna 164 kusů dvacetikorun neb 328
desítikorun. Čistá váha zlata v dvacetikoruně bude tudíž 6·09756 gr., v de-
sítikoruně 3·04878 gr. Jednotka početní, koruna, obsahujíc tedy 0·304878 gr.,
odchyluje se jen zcela nepatrně v posledních místech zlomku desítného
od polovice té váhy, kterou jsme výše dle průměru vládou anketě předlo-
ženého uvedli jakožto zlatý aequivalent nynějšího stříbrného zlatníku.³²⁾
Jako drobné mince nové měny korunové raziti se mají ze stříbra: koruny
a půlkoruny, z niklu: dvacetihaléře a desítihaléře, z bronze: dvouhalíře a
halíře. Nových stříbrných korun bude se raziti 200 kusů z 1 kg. mincovního
stříbra, jež obsahuje dle typu francouzského z r. 1866 835 tisícín stříbra a
165 tisícín mědi. Bude tedy nová stříbrná koruna naše hrubou i čistou
vahou přísně rovnati se stříbrnému franku. Protože však representovati
má dle zákona naše stříbrná koruna 0·304878 gramů zlata, kdežto frank
stříbrný jen 0·29032 gr., tedy bude skutečně drobná naše mince stříbrná

³¹⁾ Měly by tedy sice t. zv. kurs kasovní, t. j. pokladny státní byly by vázány
je přijímati (to vyplývá z jejich povahy), — ne však t. zv. kurs nucený, t. j. vlast-
nost zákonného platidla naproti soukromníkům.

³²⁾ Jelikož odchylka ta patrnou by se stala teprve v setinách centimu (což
čtenář snadno si vypočte, bude-li děliti váhu zlata 1 koruny vahou zlata 1 franku),
tedy nemění se tím nic na skutečnosti, že 1 koruna nové měny rovnati se bude
1 franku 5 centimům.

o něco lehčí nežli francouzská.³³⁾ Totéž platí o půlkorunách, jichž z 1 kg stříbra týmž poměrem legovaného bude raženo 400 kusů.

Kontingenty drobných, jež raziti se smějí v obou polovicích říše, ustanoveny jsou takto: pro stříbrné na 200 milionů korun, pro niklové na 60 mil., pro bronzové na 26 milionů;³⁴⁾ ze kterýchžto sum případně na Rakousko 70, na Uhersko 30%. Hledí-li se k tomu, že nynější obyvatelstvo říše čítá 41,358.886 duší, vypadlo by průměrem stříbrné drobné mince za 4.84 koruny na jednoho obyvatele (přičte-li se obyvatelstvo Bosny, tedy 4.68 koruny), niklové a bronzové něco přes 2 koruny. V Německu, jak jsme viděli, ustanoven byl kontingent stříbrných mincí drobných 10 markami na obyvatele, ve Francii vůbec 6 franky. Podle znění textu v příslušných paragrafech jest ustanovení to jen zatímné — bylot' již řečeno, proč jest u nás nyní obtížno ustanoviti správně přiměřený kontingent drobných. Řečené stříbrné drobné korunové a půlkorunové určeny jsou k tomu, aby nahradily jednak dosavadní čtvrtzlatníky, jež mají především býti odvolány, jednak vyplniti nedostatek menších platidel, který by nastal, až budou vzaty z oběhu papírové zlatky. Avšak již suma čtvrtzlatníků a papírových zlatek činí přes 100 mil. zl., a nedostačil by tedy zajisté kontingent 200 mil. korun pro potřeby drobnějších platů, kdyby nezůstaly v užívání dosavadní naše zlatníky, jež sice dále raženy nebudou, ale zachovají se zatím v oběhu v hodnotě dvou korun. Dokud v oběhu zůstanou s plnou platností měnovou, nebude naše měna v skutku čistou měnou zlatou, nýbrž dvojitou neúplnou v tom smyslu, jak bylo výše ukázáno. Zůstane-li ten poměr opravdu jen přechodným, či má-li nabýti povahy stálejší pro budoucnost, o tom zůstaveno jest rozhodnutí době příští. Dosavadní naše dukáty osmi- a čtyřzlatové nebudou více raženy; ovšem ale dukáty mincovní a tolary levantinské, v nichž podržíme si obchodní mince oblíbené zvláště pro potřeby obchodu zahraničního na Východě. Protože však máme nejen obligace veřejné i soukromé znějící na bývalé zlaté ve zlatě, nýbrž i cla předepsána jsou v takovýchto zlatých, bylo třeba, když zastavuje se ražení osmi- a čtyřzlatových dukátů, v příčině platů těch pro budoucnost přiměřených ustanovení. K tomu směřuje zvláštní osnova stanovící, že mohou obligační závazky znějící na zlaté ve zlatě i cla příští

³³⁾ Relace, dle níž bude ražena naše stříbrná drobná mince, bude tedy 1 : 13.69. Vzhledem k relacím, dle nichž razí se stříbrné drobné v Anglii, Německu a Francii, bude naše stříbrná mince drobná lehčí nežli ve všech uvedených státech, což nebude ovšem její předností.

³⁴⁾ Z našich stříbrných drobných, ražených ještě v letech 1858—1867, nalézá se v oběhu jen skrovná část, za to z pozdější doby hojně, tak že jich nyní obíhá za více než 38 mil. zl.

placena býti zlatou mincí korunovou, a to tak, že počítati se má místo 42 zl. ve zlatě 100 korun, což právě přiměřeno jest hodnotě koruny = 1 franku a 5 centimům.

Nové zlaté mince měny korunové budou raženy tou měrou, jakou bude opatřeno potřebné množství zlata. Jak veliké bude? Ze článku XIX. navržené rakousko-uherské smlouvy mincovní a měnové vysvítá, že běží celkem o zaopatření takové sumy, které bude třeba k refundování státovek, pokud ony tvoří společný nezaložený dluh obou polovicí říše, tedy 312 mil. zl. Povinnost opatřiti toto množství zlata připadá naší polovici 70 procenty, uherské 30. Náš podíl má býti opatřen zápůjčkou, jež pochopitelným způsobem musí zníti na valutu zlatou, leč nemůže zníti dosud na novou měnu korunovou, protože tato není, a jak uvidíme, ani nemá ihned býti ve skutek uvedena. Proto mají zníti úpisy zápůjčky na dosavadní naše »zlaté ve zlatě« v té podobě, v jaké vydány naše obligace t. zv. zlaté renty rakouské; půjčka má býti tak veliká, aby se pomocí jí »efektivně« opatřilo zlata za 183,456.000 zl. ve zlatě, což rovná se dle klíče již řečeného (42 zl. ve zlatě = 100 korunám = 50 zl. r. m.) 218,400.000 zl. r. m. — a to jest právě podíl předlitavský na refundování 312 mil. zl. společných státovek.

Není udána lhůta, do které tato úvěrní operace má býti uskutečněna. Vláda může tedy postupovati volně dle toho, jak a kdy budou podmínky trhu nejpříznivější. Avšak ze zlata opatřeného ihned musí dáti raziti nové mince, kteréž nebudou hned vydávány, nýbrž pod dozorem komise pro státní dluh uschovány až do okamžiku, kdy zvláštním zákonem usneseno bude odvolati státovky z oběhu a nahraditi je novým oběživem kovovým.

Dodejme ještě, že zvláštní předloha upravuje změnu čl. 87 stanov rakousko-uherské banky, dle níž banka bude povinna podané jí zlaté mince domácí dle nominální hodnoty a zlato v prutech dle mincovního čísla korunové měny, arci se srážkou ustanoveného ražebného, za bankovky své přijímati.

To jest trest nejdůležitějších ustanovení osnov.⁹⁵⁾ Čtenář pozná již, že vztahují se ony jen na nezbytné přípravné kroky. Jiné, jež mají dílo dovršiti, následovati mají až v příhodné chvíli budoucí. Jest tedy třeba učiniti si zcela určitý obraz o tom, co ještě schází. Především není ustanov-

⁹⁵⁾ Šestá osnova, jež se týče konverse 5%ního dluhu, t. zv. papírové renty rakouské (březnové), 5%ní státní půjčky na železnici vorarlberskou a 4³/₄%ní státní půjčky na dráhu Rudolfovu, v dluhy 4%ní — není vlastně předlohou měnovou, jest s měnou pouze potud v souvislosti, pokud naděje věřitelů, že za nedlouho obdrží zúročení ve zlatě místo v papíře neb stříbře, šťastné provedení konverse usnadní. Úspora roční, konverzí způsobená, bude činiti asi 2,900.000 zl.

vena lhůta, kdy vezmou se státovky z oběhu a nahradí se novou mincí; není ustanoveno, kdy nové peníze nastoupí obecným povinným způsobem ve skutečnou funkci měnovou; není určeno, jaký má býti budoucí osud našich nynějších stříbrných mincí kurantních, až nové zlaté peníze vejdou v oběh; není rozhodnuto, co se stane se státovkami, jež přes sumu 312 mil. zl. obíhají v zastoupení t. zv. salinek; není ustanovena lhůta, kdy bance rakousko-uherské nastane povinnost vypláceti své bankovky mincí.

Zbyla tedy dosti statná řada otázek nerozřešených. Z části není ani pochybno, jak budou rozřešeny; jen chvíle, kdy se to stane, je zůstavena teprve příštím rozhodnutím. A právě to zarazilo mnohé, kteří očekávali určitý, ve všech hlavních věcech vyjasněný plán, vyjasněný zejména i co do ustanovení časových. Že nemá se klásti vládě žádný konečný termín, do kterého má potřebná zásoba mincí býti hotova, ani předepsati doba, od které má se počítati se záměnou papírových peněz za hotové, ba že hotové mince mají býti zatím jen nahromaděny v uschování až do neudáného budoucího nějakého okamžiku — to vše naplňuje zrovna nejhorlivější přátele nápravy pocitem sklamaní. Nastávající jednání a rozhodování zákonodárných sborů podávají nám asi příležitost pokračovati v úvahách přítomných co nejdříve. Proto zatím nebudeme se pouštěti do podrobného rozboru předloh. Ale jeden nápadný obrat dá se již nyní známenati; dosavadní živý spor o relaci počíná ustupovati do pozadí; bude alespoň relační otázka sotva tvořiti vážné nějaké úskalí pro dílo reformy. Veliký proud obecného mínění jest spokojen »lehkým zlatým« vyjádřeným přijatou relací, jež především hovoří zájmům dlužnictva a prospěchům vývozu, tedy ne v řadě poslední i zájmům rolnickým.

Pochybovači, kteří lekali se obtíží spojených s opatřením zlata nebo měli starost o jeho zachování, budou do jisté míry upokojeni, vidouce, že nemusí býti opatřeno náhle a stůj co stůj za každé konjunktury, nýbrž může zjednáváno býti šetrně s využitkováním příznivých stavů trhových. Jim též bude vhod, že možno zvoliti pro uvedení nových peněz v oběh chvíli podávající záruky snazšího zachování zlata.

I tak podobá se, že navržené osnovy mnohého z dosavadních skeptiků si usmíří — ale nejednoho důvěřivého přítele a rozhodného zastance nápravy neuspokojí, že to, co předloženo, neobsahuje nápravu celou, nýbrž jen nejnnutnější k ní přípravy. K nim přidružují se konjekturanti v oboru zahraničné politiky s námitkou, že opatření zlata může se protáhnouti na léta a zatím nastati válka, jež vše zmaří. Nebezpečí války bylo v některých chvílích nedávne ještě minulosti jistě hrozivější nežli nyní, a přes to z lůna zákonodárných sborů usilováno o nápravu měny slovy naléhavými.

Vláda sama dovolává se zevního míru jakožto jedné z příčin nasvědčujících vhodnosti nynějšího momentu k předsevzetí nápravy. Vliv našich zákonodárných sborů na politiku zahraničnou jest, jak známo, skrovný, ba ony jsou i vůbec málo zasvěceny v poměry a proudy té politiky. Kdy by vláda neostýchala se vybízeti k dílu tak důležitému, ač by věděla, že hrozí je zmařiti zápletka zahraničná, stihne odpovědnost jen ji. Kdyby parlament pouze pro pochybnost, jež se týká zákulisí jemu málo přístupného, propásl vhodnou chvíli pro jeden z nejdůležitějších svých národohospodářských úkolů, bude z toho odpovědným sám.
